

almindeligt svækkede økonomi arvet fra Ludvig XIV's sidste år i henseende til Amerika ikke kunne hamle op med den engelske økonomi; dernæst at det franske hierarkiske og etikettebetonede system administrativt var underlegent, når det gjaldt kolonipolitik.

Bogen bygger næsten udelukkende på arkivmateriale, især i de forskellige ministerier i Frankrig, dernæst i mindre grad ministerielle arkiver i England og statsarkiver i USA og Canada.

ERIK ARNE HANSEN

GEORGE F. G. STANLEY: *New France, The Last Phase 1744-1760. The Canadian Centenary Series.* McClelland & Stewart, Ltd., London: Oxford University Press, 1968. xvi + 319 s. Kort og grundplaner. 56 sh.

Bogen skildrer Ny Frankrig fra 1744 (da den Østrigske Arvefølgekrig bredte sig også til Amerika) frem til 1760 (da Frankrig som følge af den verdensomspændende Syvårskrig måtte afskrive sine kolonidrømme i den nye Verden). Forfatteren er nok militærhistoriker, hvilket især mærkes i den næsten overvættede ekspertise, hvormed han skildrer Vaubanske fæstningsanlæg og med historisk bagklogskab gennemkæmper de store slag fra Syvårskrigen, men han formår dels at skrive på en måde som kan indfange ikke-specialisten og dels at se det militærhistoriske i videre historisk sammenhæng. Det bliver endnu engang gjort klart, hvorfor Ny Frankrig ikke kunne klare sig mod de engelske kolonister. Selvom Quebec havde dygtige guvernører som Galonnière og Vaudreuil, måtte det i det lange løb tælle, at englænderne var talmæssigt overlegne og lå på »inderbanen«, hvorimod Franskmændene havde udstrakte forbindelseslinier at forsvare. En vigtig grund til det kommende franske nederlag ses at være manglende støtte fra moderlandet: de franske intellektuelle (Voltaire m. fl.) opfattede kolonier som kraftspild, Madame Pompadour indgik alliance med Østrig i 1756 (efter forfatterens mening den mest direkte årsag til tabet af Canada), og den franske konge manglede penge til at købe indianerstammer som »stødpude« allierede. Bogen er således en indirekte bekræftelse af Trevelyans og andre historikers tese om, at England vandt kapløbet med Frankrig, fordi The Glorious Revolution medførte en modernisering af skattestrukturen (cf. John B. Wolf, *The Emergence of the Great Powers 1685-1715*, 1951).

Undervejs giver forfatteren gode skildringer af sådanne guvernører som Galonnière og Vaudreuil, af Braddack's forsmædelige nederlag ved Monongahela Floden 1755, af den inhumane deportation af den franske befolkning fra Acadia 1755, og af det »søde liv i Quebec« hos overklassen, som den »neroske« brand nærmede sig. Forfatteren får også lejlighed til at pille ved den unge Washingtons glorie og Montcalms militære geni.

Det er en inspirerende bog, som mønstergyldigt sammenholder sine mange tråde, en kritisk syntese af tidligere forskning understøttet af udstrakte og selvstændige arkivstudier (i Frankrig, Canada, England). Hvis de øvrige bind i den stortenlagte serie om Canadas Historie i anledning af dets hundredårs-jubilæum (1969) holder samme standard som dette bind, vil serien blive sær-

deles påskønnet, ikke mindst blandt udlændinge, der er ved at blive opmærksomme på Canadas historie som et inspirerende sidestykke til USA's.

ERIK ARNE HANSEN

GUSTAVE LANCTOT: *Canada and the American Revolution 1774-1783*. Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1967. xiv + 321 s. Ill. \$ 6.75.

Bogen skildrer forholdet mellem Quebec Provinsen og de amerikanske Atlantkyst-kolonier fra efter Pariserfreden 1763. To hovedproblemer fulgte med denne fred: England fik en fransktalende befolkning i Quebec som var katolsk, og de amerikanske kolonister drev af forskellige grunde frem mod Uafhængighedskrigen. Da krigsudbruddet kom i 1775 var det brændende spørgsmål, om Canada ville slutte sig til oprørerne. En væsentlig årsag til krigen var Quebec Loven 1774: Quebec udvidedes syd på til at omfatte området vest for Allegheny bjergene ned til Ohio; og de franske katolikker fik religionsfrihed og ret til at fastholde deres seignoriale retssystem. Loven – dikteret af bl. a. sikkerhedspolitiske hensyn – var således oplyst generøs overfor de tidligere franske kolonister, hvad især blev påskønnet af Quebecs overklasse og dets katolske præsteskab. Men loven udløste netop derfor harme hos New England kolonisterne, der så den som en papistisk trusel, og hvad måske var fuldt så vigtigt: som et forsøg på at inddæmme New England kolonierne, så de forhindredes i expansion vest på (til fortrydelse for jordspekulanter i kolonierne som i London).

Bogen viser forholdet mellem Quebec og de amerikanske oprørere i årene før og under krigen. Når de franske Canadiere valgte ikke at slutte sig til oprøret mod England synes grundene at være: de amerikanske invasioner i Canada var klodset gennemført med for megen udplyndring af den landlege civilbefolkning, som eller skulle have støttet amerikanerne; det franske præsteskab havde stor myndighed, idet det kunne fordømme folks deltagelse i oprør mod den af Gud sanktionerede verdslige myndighed og nægte absolution til »frihedskæmpere«. At de canadiske guvernører fra første færd valgte at støtte sig til den franske overklasse og det øverste præsteskab betød således, at Quebec efter nogen tæven ikke sluttede sig til oprørerne.

Bogen er en detaillert, kronologisk fremstilling, bygget på arkivmateriale (trykt og utrykt), den ofrer nogen plads på forholdet mellem England og Frankrig, men interesserer sig ikke for den amerikanske uafhængighedskrig som en verdenskrig. Forholdet til de engelsktalende Canadiere forekommer lidt nødtorftigt behandlet.

ERIK ARNE HANSEN

ASHIN DAS GUPTA: *Malabar in Asian Trade, 1740-1800*. South Asian Studies. Cambridge University Press, 1967. xii + 205 s. 55 sh.

Som det fremgår af titlen beskæftiger bogen sig med handelen på Malabarkysten i det 18. århundrede. Tidsangivelsen 1740-1800 virker lidt misvisende, eftersom bogen begynder sin beskrivelse af forholdene på Malabarkysten omkring 1728 og har mange værdifulde oplysninger om tiden forud for dette år,